

MUSTAFA KEMAL İLE MÜLAKAT*

Celal Nuri (İleri)

Evvel-be-evvel karilerime bildireyim ki hadisât garip bir şekilde tevâlî ettiğinden bu mektuplarımda bir sıra takip edemeyeceğim. Bu mektubumda Mustafa Kemal Paşa'dan bahsedeceğim. Koca Gazi'miz Rıhtımböyü'nde –şimdi muhterik olan- bir gün akdem bir sahilhanede oturuyordu. Her zamandan genç, çâlâk...

-Paşam! Bu zaferi havsalam ihâta edemiyor. Ver elini öpeyim...

Karşımda asr-ı hâzırın en büyük sahib-i seyfi duruyor. Zafer-i nihaî kendisini her vakitten ziyade beşûş etmiş. Paşa, bundan sonra her türlü amâl-i millîyemize hem de pek yakında nâil olacağımıza kani. Vakur başkumandan-ı âzâmımız zaferin sûratine hayran :

-Ne diyorsunuz? Piyade de İzmir'e süvarilerle beraber dahil oldu... Bu ne tayy-ı mekân mucizesi?

Paşa söylüyor:

-Askere istirahat emrediyorum. Asker dinlemiyor ve «İzmir'de istirahat ederiz» mukabelesiyle cenk ediyorlar!..

-İyice anladım ki Mustafa Kemal Paşa bu muharebede yeni bir usûl-i harb ihtiyar etmiş ve herkesi şaşkırtmıştır. Bu fenn-i harb yepyenidir. Bunun esrarına henüz kimse vâkıf değildir. Ve olamayacak da. Bit-tabî bu hususta fazla malûmat veremeyeceğim. Bu, Türk istiklâl usûl-i harbi diye ebed-zinde kalacaktır.

Bu taarruz ve tecavüzde ittihaz edilen mektûmiyet bir şaheserdir. Bu kararı kumandanlar bile bilmiyordu. Bunun yalnız üç beş mahremi vardı. İşte o kadar. Bu harika Yunan ordusunu şaşkırtmıştır. Paşa söylüyor:

-Artık Yunan ordusu nâmına hiç bir şey mevcut değildir. Hattâ Yunan devleti bile yoktur. Rumeli'deki bir iki fırkadan maada Yunan'ın hiç bir kuvveti kalmamıştır.

Paşa, bu sözleri söylerken o kadar beşûş ve handan idi ki adeta hoplayacak bir halde bulunuyordu. Bazı muharebâtı Paşamız bizzat idare etmiş ve asıl harika-nümâ olan reisü'l-ceyş mezâyâsını orada göstermişti.

Ateş-i mukaddes-i milliyet Mustafa Kemal Paşa'nın gözlerinde parlıyordu. Defaat ile Paşa, âlemin bizi henüz anlayamadığını ve bu harikayı ibraza muvaffak olamayacağımızı zannettiğini söylüyordu.

Tevazu ve mahviyeti derece-i ifrata götüren Paşa, zaferin âmili olmak üzere mukaddes ve mübeccel Mehmetçimizi gösteriyor. Müşarünileyhın bu hakkını bir kayd-ı ihtirazî ile kabul ederiz: Mehmetçik ve kumandanlarımız!

Yunan başkumandanı General Trikopis ile maiyetinin ve bil-cümle karargâhının topluca esir edilmesi yaman hadise-i tarihiyedir. Paşalarımız ile bu üserâ toplanmışlar. Paşa, muharebe hususunda Yunan generalini imtihana çekiniş.

-Neden şöyle hareket etmediniz?

-Ben öyle yapmak istedim, lâkin, bu general razı olmadı...

Şu menkıbeleri Paşa öyle tatlı tatlı anlatıyor ki.. Trikopis'i Mustafa Kemal Paşa beğeniyor. İyi harbetmiş. Lâkin yarma hareketimizden sonra hiç bir Yunan kuvveti asâkir-i nusret-meâsir-i millîyemizin kahir darb-ı şemşirine dayanamamıştır. Dumlupınar Muharebesinden sonra, ki

* 24 Eylül 1922'de İleri Gazetesi'nde yayınlanan mülakat.

oradaki harekâtı Paşa'nın bizzat idare ettiğini Binbaşı Mahmud Bey'den işittim, Yunan ordusu yalnız bir iş görmüştür ki o da şehirlerimizin ve hat boyundaki köylerimizin ihrakı amelîyesidir. Paşa-yı muzaffer bu ciheti pek hazin bir surette anlatıyor. Bu eser-i vahşeti bil-fiil şahidi olanlardan naklen diğer mektuplarımda arz edeceğim.

İyice anladığıma nazaran sevkü'l-ceyş ve tâbiyetü'1-ceyş itibariyle istihsal ettiğimiz bu kat'i zafer siyasetimizi ezser-i nev islâh edecektir.

Devlet-i millîyemiz her devletin dostudur. Zaferimiz o kadar büyüktür ki bunu kabul ve tasdik etmeyecek kimse yoktur.

Paşa Hazretleri bir nefer gibi meşâkk-ı seferiyeye tahammül etmiştir. Paşa'nın bir gece yatmak için yatak bile bulamadığı ve paltosuyla iktifa ettiği de taraflarından hikâye edilmiştir.

Bu muharebedeki sürat insanı şaşırıyor. 26 Ağustos'ta başlayan zafer ve seyr ü hareket 9 Eylül'de kemalini bulmuş ve bitmiştir! On beş günde sabık cepheden harp ede ede İzmir'e varmak... Bu, işte, ordumuzun ve kumandanlarımızın bir sırr-ı zafer kerametidir. Şu şerait altında değil harben, seyahat-ı âdiye ile bile iki haftada Afyonkarahisar'ından İzmir'e gitmek muhâlât-ı kat'iyedendir.

Denildiği gibi İzmir Yunan tarafından tahliye edilmemiştir. Çünkü düşman tahliyeye vakit ve imkân bulamamıştır. Bütün levazım elimizdedir. Firara muvaffak olan yoktur. Esir azdır. Bil-cümle Yunan orduları tepelenmiştir. İzmir'den kaçabilenler Urla ve Çeşme civarında tahassun etmişlerdir ki onlar da peyderpey istîsâl olunmaktadır. Yalnız bu perişan hâl ordu maatteessüf her geçtiği yeri hâk ile yeksan ediyor.

Uşak, Alaşehir, Salihli, Kasaba, Manisa... bu bilâd-ı meşhûremiz artık mevcut değildir. Ahalimiz hiç bir nesne kurtarmağa muvaffak olamamış, dağlara, beyabanlara iltica etmiştir.

Bu elîm ciheti kaydettikten sonra, diyelim ki, ordumuzun kuvve-i âzimânesi her vakitten ziyadedir. Askerin karnı cidden toktur. Elbiseleri mükemmeldir. Hele topları, eslihası fevkalâde mebzuldür. Parası o kadar taşıyor ki hiç bir ihtiyacı kalmamıştır. Hele ganâim ordumuzun kuvve-i maddîyesini iki kat etmiştir. Mustafa Kemal Paşa bize bu cihetleri anlattığı vakit milletimizin vakar ve azametini kendisinin cebhe-i celâdetinde görüyordum.

Muharebe Mustafa Kemal Paşa'yı hiç yormamış, Çankaya'daki Mustafa Kemal Paşa. Şurasını anladım ki zafer ve galibiyet her türlü yorgunluğu gideriyor ve insana yeni bir mukavemet kabiliyeti ifâze ediyor.

«İlk hedefiniz Akdeniz'dir!» Paşa'nın orduya hitap ettiği şu gerçekten hümâyûn-kelâm meğer hiç de boş değilmiş... Bu söz, dindârâne tutulmuştur. Yine tekrar edeyim: Bu harpte gösterdiğimiz harika-i sür'at şâyân-ı kayddır. Paşa'nın mütalâasınınca asr-ı ahirde hiç bir ordu bu derece süratle hareket edememiştir... Müşir Fuad Paşa'nın bana dediği gibi, Sadova ile Waterloo Karahisar ve Dumlupınar'a nispetle çok geride kalır. Paşa ile bir buçuk saati müteceviz umumî, hususî görüştüm. Şu mektubuma hatime ve belagat ve teşrifat kuyûdundan külliyyen âzâde olmak üzere söyleyeyim ki, tarih-i millîyemizin en büyük recülü ile görüşmüş oluyorum. İzmir'de herkes Paşa'nın kartpostal üzerinde bir resmini göğüslerine ta'lik edip dolaşiyor. Mustafa Kemal Paşa ayarında popüler olmuş hiç bir sima mutasavver değildir. İskender-i Kebîr, Jül Sezar, Napolyon... bu simalardan hiç de geri kalmayan Mustafa Kemal'in harekâtında bir de başka bir hasiyet mevcuttur ki o da müdafaa ve istirdad-ı vatan hususunda harbetmesidir. Halbuki meselâ bir Napolyon ancak fütuhât muharebâtına germî vermiştir.

Cenâb-ı hâfız-ı hakikî bu bâni-yi vatani mülk ü millete bağışlasın! Bu duaya diyeceğiniz «âmin» her zaman müstecab olacaktır.

(İleri, nr. 1665, 24 Eylül 1338/1922.)